

TARTALOM:

A könyvtárépület	1
LEGINDI Tímea Mozaikok a 85 éves Dunakeszi Fő- műhely és a Magyarság Dal- és Önképző Egyesület történetéből ...	2
HESP József Az alagi angol kolónia IV. rész ...	4
LŐRINCZ Róbert Alag és Dunakeszi távbeszélő előfizetői névsora - 1943	7
BÁTONYI Pál A keszői kurucok és Wattay János	10
CSOMA Attila Emléktáblák Dunakeszin III. rész	11

SZÁMUNK SZERZŐI:

BÁTONYI Pál - nyá. ezredes (Sződ)
CSOMA Attila - könyvtáros
HESP József - lóverseny szakíró
LEGINDI Tímea - egyetemi hallgató
LŐRINCZ Róbert - könyvtáros

DUNAKESZI HELYTÖRTÉNETI
SZEMLE

Dunakeszi-Alag Helyismereti Lapja

Megjelenik évente háromszor,
1000 példányban

Felelős szerkesztő:

Csoma Attila és Lőrincz Róbert
Kiadja: Kölcsey Ferenc Városi Könyvtár
Dunakeszi, Kossuth Lajos u. 6.

Felelős kiadó: Csonka Mária

Nyomdai előkészítés:

Preysing Frigyes

Nyomda: Raszter Nyomda Kft.,

Budapest, Gyöngyösi u. 89.

ISSN 1789-9230

A lap megjelenését támogatja
Dunakeszi Város Önkormányzata

A lapszám fotóit a Révész István Hely-
történeti Gyűjtemény és a Kölcsey Fe-
renc Városi Könyvtár bocsátotta ren-
delkezésünkre. A 10. oldalon található
kép forrása: hu.wikipedia.org. A 11-12.
oldal fotóit Siklósi Zsolt készítette.

LEGINDI TÍMEA

Mozaikok a 85 éves Dunakeszi Főműhely
és a Magyarság Dal- és Önképző Egyesület történetéből

Dunakeszin az iparosodás kezdetét jelentette 1910-ben az Óceán Konzervgyár kialakítá-
sának kísérlete, valamint 1911-től a MÁV Főműhely építése. A MÁV műhelyei közül Bu-
dapesten az Északi Főműhelyben 1904-ben és 1907-ben tűz pusztított, ezért a fővároshoz
közel olyan telephely létesítése vált szükségessé, ahol négytengelyes személykocsikat ja-
víthatnak. 1910-ben a MÁV Dunakeszi határában a telkes gazdától 77 kat. hold területet
vásárolt. A váci vasútvonal és az országút között elterülő egykori közlegetlőn 1911-ben
vette kezdetét a földmunka, és indult meg az iparvágány-hálózat lefektetése. 1914-ben
már állt a főkapu, a titkársági épület, az akkori tanoncműhely, a villamos javítóműhely,
a szertár és a Kultúrház is. Az 1920-as évek legelején Kandó Kálmán tervei alapján villa-
mosított próbavonal indult Dunakeszi-Alag és a Nyugati pályaudvar között. 1922-ben az
Északi Főműhelyben újra tűz ütött ki. A MÁV igazgatósága ekkor a dunakeszi építkezés
felgyorsításáról döntött. A félkész kocsiszerelő-csarnok főfalainak építését és felszerelését
tovább folytatták. A csarnok 1924–25-re készült el, melyről a MÁV hivatalos jelentésében
a következőket olvashatjuk: „Dunakeszi új Műhelytelep munkái teljes erővel folytatódtak, a
nagy kocsiszerelő-csarnok kisebb burkolási és üvegezési munkák kivételével elkészült, a földmunka
és a belső vágányzat teljesen, a külső vágányzat 95%-a kész.” A Dunakeszi-Műhelytelep vasút-
állomás épületét 1926 márciusában adták át, illetve szintén ebben az évben lett készen a
pályafenntartási iroda, a műhely, a raktár és a kompresszorház is.

Az 1920-as években a Főműhely építésével párhuzamosan zajlott az üzem dolgozóinak
otthont biztosító Gyártelep (Műhelytelep) kialakítása. A lakótelep tervezése és kivitelezése
holland, belga és angol mintára zajlott, esztétikus sor- és tömbház típusokat emeltek.

Lányi Ferenc és családja

A Dunakeszi Főműhelyt 1926. május 23-án helyezték
üzembe, amelyről az alapítólevélben az alábbiak kerül-
tek rögzítésre: „... az északi Főműhely személykocsi osztály
működése egyidejű beszüntetése mellett, folyó évi május 23-
val üzembe helyezzük a Dunakeszi Főműhelyt. A Dunakeszi
Főműhely kizárólag személy, kalauz-és postakocsi javításával
fog foglalkozni.” A munka megkezdésének ünnepségét a
tolópadjárásban¹ tartották. A Főműhely első főnöke az
érsekújvári születésű Lányi Ferenc (1883-1961) lett, aki
1925-től haláláig Dunakeszin élt. Kinevezése 1926. május
23-tól szólt, beiktatására 1927. február 26-án került sor.
1926 májusában tehát megindult a munka 600 fővel. A
Főműhely a község férfitagjainak - természetesen a szak-
mát tudóknak - is munkalehetőséget adott, de rengeteg
munkás érkezett főleg az elcsatolt felvidéki területekről.

Fontos megjegyezni, hogy a szakmunkások felvételénél
szempont volt, hogy az illető a helyi kulturális vagy sportegyesület tagjává is váljon. A
műhelytelep gyors és nívós fejlődése hozzájárult Dunakeszi község egészének fejlődé-
séhez is.

Az 1920-as évek végétől 1933-ig hazánkat is elértek a világgazdasági válság hul-
lámái, tömegesen bocsátottak el munká-
sokat. A MÁV műhelyeiben is érződött a
válság. Csökkentett munkaidővel, csök-
kentett bérért dolgoztak naponta 6-7 órát.
A Dunakeszi Főműhely szerencséjére az
1930-as években igényes munkák elvégzé-
sére kapott megrendelést, mert a dolgozók
szakképzettsége és az üzem felszerelése
ezek kivitelezésére tökéletesen megfelelt.
Ilyen feladat volt a „Turán-vonat”, azaz a
kormányzati kocsik elkészítése, melyeket
Horthy Miklós kormányzó személyesen
vett át a Főműhelyben.

Horthy Miklós a Főműhelyben

¹ vasúti járművek egymással párhuzamos vágányokra való áthelyezését biztosító, kerekeken moz-
gatható hídszerkezet által bejárt bemélyített terület

1938-ban Szent István halálának évfordulóján a Szent Jobbot az országban körülvivő aranyvonat „aranykocsiját” is Dunakeszin készítették el, amihez 1935-ben láttak hozzá a főműhely dolgozói. A műhelyindulásának tizedik évfordulóját nagyszabású ünnepséggel és rendezvénysorozattal tették emlékezetessé, tulajdonképpen az egész adott év a jubileum jegyében zajlott.

A 10 éves évforduló ünnepsége

A Dunakeszi Főműhely „indulásának” évében, 1926. június 23-án Lányi Ferenc főműhely-főnök elnökletével megalakult a vasutas dolgozók kulturális és sport egyesülete, a Magyarság Dal- és Önképző Egyesület, valamint Magyarság Sportegyesület, melyek története szorosan egybeforrt a Főműhely és a Műhelytelep történetével. A községi előljáróság jegyzőkönyvében az egyesület megalakulását követően az alábbiak kerültek rögzítésre: „Nagy öröme szolgál Dunakeszi község képviselőtestületének látni azt, hogy a Magyarság Dal- és Önképző Egyesület és a Magyarság Sport Egyesület a családi összetartás, az áldozatkészség és önzetlen hazaszeretet jelszavakat írja zászlajára.” Ahogy korábban már jeleztük, a dolgozók főműhelybe történő felvételét megkönnyítette – a megbízható szakértelem mellett – ha részt vállaltak az egyesületek valamelyikében. A tagok munkabéréből minden hónapban egy pengőt levontak, mely az egyesület alapbevételeit jelentette.

A Dal- és Önképző egyesület székhelye az 1926-ban felújított színházteremmel, színpaddal, sülyesztett zenekari árokkal és három különteremmel rendelkező Kultúrház (ma József Attila Művelődési Központ) volt. Az egyesületet a választmány irányította, amely alosztályokból, vezetőkől, illetve titkárokból állt. A választmány havonta választmányi ülést, évente pedig közgyűlést tartott. Az előadóművészeket felkaroló osztály alosztálya volt a Dalegylet – Dalkör, illetve Férfikar –, a műkedvelő csoport – színjátszók és tánccsoport –, valamint a népi-, szalon- és szimfonikus zenekarok is. A MDÖE (vagyis az egyesület) saját zászlóval is rendelkezett. A fehér alapszínű lobogó közepére varrt ovális alakú jelvény szélén az „Imádság és harci kürt lesz ajkunkon a dal. Míg ránk virrad a magyar diadal!” jelszó volt olvasható. A jelvényt, Müller Károly karnagy megzenésítésében, a Dalegylet először az 1927 februárjában megrendezett első dalos bálon énekelte el.

A Dalegylet alapítója Rózsahelyi Tóbiás volt. A Dunakeszi Főműhelybe áthelyezett, gyakorlattal bíró, huszonegy dalossal szólalt meg először a Dalegylet az 1926-os főműhely avató ünnepségen. 1927 januárjától a szakavatott Müller Károly országos karnagy lett a betanító és kórusvezető. Az első dalos bálon

A Dalegylet alapítói

való fellépés után következett Lányi Ferenc beiktatási ünnepsége, melyen a Dalegylet tagjai a műhelyfőnököt lampionos szerekkel köszöntötték. Nem sokkal ezután a szegedi dalosversenyen már 56 fővel vett részt az egyesület alosztálya. 1929-ben

Lengyelek vizontlátogatása (1934)

Debrecenben az Országos dalosversenyen I. helyezést értek el, illetve az egyesület megkapta „A legjobb eredményt elért Vasutas Dalárda” címet is. A tagok névre szólóan vehették át az érmeiket. 1931-re a Dalegylet létszáma már 70 főre emelkedett. Részt vettek élő rádióadásban, a lövészgárda alakuló ülésén és olyan hagyományos rendezvényeken is, mint a Főműhely indulásának ötödik évfordulója. 1932-ben a Dunakeszin is bevezetett Hősök napi ünnepségen, majd a balassagyarmati Dalos Találkozózn is szerepeltek az egyesületi tagok. 1934 júliusában 150 fővel öt napos kultúrprogramot rendeztek, amikor is a MDÖE Lengyelországba utazott 70 énekesrel, 20 táncossal, 8 vonós zenekari, 40 fúvós cserkézzel és kíséretükkel. 1940-ben a százhusz fős férfikar Győri Király díjat nyert. Mint ahogy korábban is említettem, a Főműhely és a Dalegylet élete szorosan összefonódott, ezt jól mutatja az is, hogy az indulás tizedik évfordulójának megünnepléséből is jelentősen kivette a részét az egyesület.

1944-ben a Jézus Szíve templom szentelésén a Dalegylet Rajter Lajos ez alkalomra írt miséjét énekelte el. Ezt követően 1945-ben a második világháború harcai után, a Vörös Hadsereg megalakulásának évfordulóján szólalt meg újra a kórus Várad István amatőr kórusvezető keze alatt. A kórus neve ekkor MÁV Férfikar lett. 1956–58-ig Kiss Dénes, 1958–59 között Lukin László, ezt követően pedig 1962-ig Maklári József volt a karnagy. Párdányi Judit után Fürjes Lajos is komoly munkát végzett a kórusvezetésben, hiszen a kórus Miskolcon és Szombathelyen is aranyérmet szerzett 1969-ben. 1973-82 között Tóth Béla karnagy vezetése alatt az „Aranykoszorú” minősítést két alkalommal is megkapta a férfikar. 1980-tól Szakáll Lászlóné vette át a kórus vezetését, amelyet 1992-ig nagy odaadással végzett. Ez idő alatt a kar két alkalommal is elnyerte a Fesztivál-díjat. 1990-től a kórus visszanyerte a Magyarság Férfikar nevet.

A MÁV Férfikar az 1980-as években

1992-től napjainkig Surán Sándor a karnagy. A napjainkban is megrendezésre kerülő évenkénti decemberi hangversenyek sora 1982-ben indult Kodály Zoltán születésének 100. évfordulója alkalmából.

A cikkhez felhasznált anyagokat és saját kéziratát Szakáll Lászlóné bocsátotta rendelkezésemre, amiért ezúton is köszönetet mondok!